# İLMÎ ARAŞTIRMALAR VE FETVÂ DÂİMÎ KOMİTESİ'NİN HAC İLE İLGİLİ FETVÂLARI

﴿ فتاوى اللجنة الدائمة عن الحج ﴾

[ Türkçe – Turkish – تركي ]


İlmî Araştırmalar ve Fetvâ Dâimî Komitesi

Terceme: Muhammed Şahin

Tetkik : Ali Rıza Şahin



2009 - 1430

islamhouse.com

# ﴿ فتاوى اللجنة الدائمة عن الحج ﴾

« باللغة التركية »

اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء

ترجمة: محمد بن مسلم شاهين

مراجعة: علي رضا شاهين

2009 - 1430

islamhouse.com

بسم الله الرحمن الرحيم

## İHRAMA GİRİLEN YERLER (MİKATLAR) İLE İLGİLİ FETVÂLAR

---

**SORU 1**

Havayolu (uçak) ile gelen kimse, hac için Cidde şehrinden mi ihrama girer?

**CEVAP 1**

İster havayolu (uçak), ister denizyolu, isterse karayolu ile olsun, bütün hacıların, karayolu ile geliyorlarsa, uğradıkları (geldikleri yöndeki) mikattan, eğer havayolu veya denizyolu ile geliyorlarsa, geldikleri yöndeki mikatın hizâsına geldiklerinde ihrama girmeleri gerekir.

Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- ihrama girilen yerleri (mikatları) şu sözüyle tayin etmiştir:

(( ... هُنَّ لَهُنَّ وَلِمَنْ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِهِنَّ مِمَّنْ أَرَادَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ...))

[ رواه البخاري ]

**"Mikatlar, hac ve umre yapmak isteyen** (hadiste adı geçen) **beldelerin halkları ile o mikatlar üzerinden gelenler içindir."**[1]

Cidde, (hac ve umre için) dışarıdan gelenlerin mikatı değildir.Zirâ Cidde, bu şehir halkının ve dışarıdan oraya gelip de başlangıçta hac ve umre yapma niyeti olmayan, fakat daha sonra hac ve umre yapmak isteyen kimselerin mikatıdır.[2]

**SORU 2**

Bir kimse, umre yaptıktan sonra babasının yerine de umre yapmasının hükmü nedir? Ya da babasının yerine umre yapan kimsenin ihrama giriş yeri olan Mekke'den (Ten'im'den) babası için yeniden (ikinci defa) umre yapmasının hükmü nedir?

Bu kimsenin umresi geçerli midir? Yoksa geldiği yöndeki aslî mikata mı dönmesi gerekir?

**CEVAP 2**

Kendi adına umre yapıp ihramdan çıktıktan sonra ölmüş veya hayatta olup da gelme imkânı olmayan babanızın yerine umre yapmak istediğinizde Ten'im gibi "Hill" bölgesine

---

[1] Buhârî

[2] Abdulaziz b. Baz -Allah ona rahmet etsin-.

(Harem bölgesinin dışına) çıkıp oradan ihrama girmeniz gerekir. Geldiğiniz yöndeki mikata dönmenize gerek yoktur.

**Soru 3**

Avustralya hacılarından bir grup,hac farîzasını edâ etmek istemektedirler. Sydney'den yola çıkan hacılar, şu üç havalimanından birisine uğramaktadırlar: Cidde, Ebu Dabi veya Bahreyn.

Buna göre Avustralya hacılarının mikatı neresidir?

Bu hacılar, Sydney'den mi yoksa başka hangi mikattan ihrama girmelidirler?

**Cevap 3**

Sydney, Ebu Dabi ve Bahreyn hac ve umre için ihrama girilen mikat yeri değildir. Ayrıca Cidde şehri de sizin durumunuzda olanların ihrama girdikleri mikat yeri değildir. Cidde,sadece bu şehir halkının ihrama girdiği mikat yeridir.Hac yapmak amacıyla havayolu ile Mekke'ye gelen bu kimselerin (Avustralya hacılarının), üzerinden geçtikleri ilk mikattan ihrama girmeleri gerekir.

Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- mikatlar hakkında şöyle buyurmuştur:

(( ... هُنَّ لَهُنَّ وَلِمَنْ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِهِنَّ مِمَّنْ أَرَادَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ...))

[ رواه البخاري ]

"**Mikatlar, hac ve umre yapmak isteyen** (hadiste adı geçen) **beldelerin halkları ile o mikatlar üzerinden gelenler içindir.**"[1]

Uçağın mikatın üzerinden geçmeden önce Avustralya hacılarının hostese sormaları gerekir.Eğer hacılar,üzerinden geçecekleri mikatı ihrama girmeden geçmekten endişe edip de mikattan önce hac veya umre için ihrama niyet ederlerse, bunda bir sakınca yoktur. Temizlenmek, yıkanmak, ihram elbiselerini giymek gibi ihrama hazırlık yapmaya gelince, bu fiil, her yerde câizdir.

**Soru 4**

Niyetinde hac ve umre olmayan bir kimsenin Mekke'ye (ihramsız) gitmesinin hükmü nedir?

**Cevap 4**

Mekke-i Mükerreme'ye hac ve umre yapmak için değil de iş amacıyla giden, tüccar, memur,postacı, şoför gibi kimselerin, hac ve umre yapmak istemedikçe ihrama girmelerine gerek yoktur.

[1] Buhârî

Nitekim sahih hadiste Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- mikatları zikredince şöyle buyurmuştur:

(( ... هُنَّ لَهُنَّ وَلِمَنْ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِهِنَّ مِمَّنْ أَرَادَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ...))

[ رواه البخاري ]

"**Mikatlar, hac ve umre yapmak isteyen** (hadiste adı geçen) **beldelerin halkları ile o mikatlar üzerinden gelenler içindir.**"[1]

Bu hadis, hac ve umre yapmak istemeyen kimsenin mikata uğradığında ihrama girmesine gerek olmadığına delâlet etmiştir. Bu, Allah Teâlâ'nın kullarına bir rahmeti ve onlara sağladığı bir kolaylıktır.

**SORU 5**

Hac aylarının dışında mikata ulaşan kimsenin hükmü nedir (ne yapmalıdır?)?

**CEVAP 5**

Hac aylarının dışında mikata ulaşan bir kimsenin iki hali vardır:

**BIRINCISI:** Ramazan ve Şaban gibi hac ayları olmayan bir ayda mikata ulaşmasıdır. Bu kimse için sünnet olan; umre için ihrama girmesidir.Bu kimse kalbiyle niyet eder ve diliyle şöyle der:

"Lebbeyke umrah" veya ((لَبَّيْكَ عُمْرَةً))

"Allahumme lebbeyke umrah". ((اَللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ عُمْرَةً))

Beytullah'a ulaşıncaya kadar çokça Telbiye getirir.Beytullah'a ulaşınca Telbiye getirmeyi bırakır, (Kâbe'nin etrafında) yedi şavttan oluşan tavafı yapar, sonra Makam-ı İbrahim'in arkasında iki rekât tavaf namazını kılar.Ardından Safâ ve Merve arasında yedi şavttan oluşan sa'y'ı yapmak için sa'y alanına çıkar.Sa'y'ı bitirdikten sonra saçlarını kökünden kazıtır veya kısaltır. Böylelikle umresini tamamlamış olur. Artık bundan sonra ihram sebebiyle kendisine haram olan her şey ona helal olur.

**İKINCISI:** Hac ayları olan Şevvâl, Zilkâde, Zilhicce'nin ilk on gününün herhangi bir gününde mikata ulaşmasıdır. Bu konumda olan birisi, üç şey arasında tercih yapması söylenir: Ya sadece hac yapar, ya sadece umre yapar, ya da umre ve haccı birlikte yapar. Çünkü Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- Vedâ haccında Zilkâde ayında mikata ulaşınca ashâbını üç ibâdeti tercih etme konusunda serbest bırakmıştır.Fakat bu konumdaki birisi için sünnet olan; beraberinde (hacda keseceği) kurbanını getirmemişse, umre için ihrama girmesi ve hac aylarının dışında mikata ulaşan kimse için zikrettiğimiz

[1] Buhârî

şeyleri yapmasıdır. Çünkü Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- Mekke'ye yaklaştıkları zaman ashâbına umreyi bitirdikten sonra ihramdan çıkmalarını emretmiş ve böyle yapmalarını onlara telkin etmiştir.

## TEMETTU', KIRAN VE İFRAD HACCI İLE İLGİLİ FETVÂLAR

**SORU 1**

Hac yapan veya Kıran haccı için ihrama giren (Kıran haccı yapan), fakat kurban kesmeyen, oruç da tutmayan ve Mekke-i Mükerreme'den ayrılan kimsenin hükmü nedir? Artık hac mevsimi bitti ve bu kimse Beytullah'tan ve mukaddes mekanlardan uzak bir yerdedir.

**CEVAP 1**

Bu kimsenin, kurbanlık hayvanlarda kesilmesi câiz olan bir hayvanı Mekke-i Mükerreme'de kendisinin veya vekil tayin ettiği güvenilir birisinin kesmesi gerekir. Kurbanın etini fakirler arasında dağıtır. Kendisi onun etinden yer ve dilediği kimselere de dağıtır. Eğer kurban kesmeye gücü yetmezse, on gün oruç tutması gerekir.

**SORU 2**

Bir kimse: "İfrad haccı yaptım.Arafat'tan önce (Arafat'a çıkmadan önce) tavaf ve sa'y yaptım. (Arafat'tan döndükten sonra) İfâda tavafını (Farz tavafı/Ziyâret tavafını) yaparken veya İfâda tavafı ile birlikte sa'y yapmam gerekir mi? diye sormaktadır.

**CEVAP 2**

İfrad haccına niyet eden bu kimse (Müfrid) ile hac ve umreye birlikte niyet eden kimse,(Kıran haccına niyet eden/Kârin), Mekke'ye geldikten sonra tavaf ve sa'y yaptıktan sonra müfrid veya kârin olması sebebiyle ihramdan çıkmayıp ihramda kalırsa, Kudûm tavafı ile birlikte yaptığı bu sa'y, onun için yeterlidir, kendisine başka sa'y gerekmez. Eğer bayramın birinci günü veya sonraki günlerde tavaf ederse,İfâda tavafı kendisi için yeterlidir.Eğer kurban bayramının birinci gününe kadar ihramdan çıkmamışsa veya kurbanını beraberinde getirmişse, kurban bayramının birinci günü haccı ve umresini bitirinceye kadar ihramdan çıkamaz.İster yanında kurbanını getirmiş olsun veya olmasın, daha önce yaptığı sa'y, kendisi için yeterlidir. Eğer Kıran veya İfrad hacısı ise ve bayramın birinci günü Arafat'tan dönünceye kadar ihramdan çıkmamışsa, birinci sa'y'ı kendisi için yeterlidir ve ikinci defa sa'y yapmasına gerek yoktur.İkinci sa'y, ancak umre için ihrama girip tavaf ve sa'y yaptıktan sonra ihramdan çıkan, sonra yeniden hac için ihrama giren

temettu' hacısı içindir.Bu hacının, umrenin sa'yı'ndan başka, ikinci defa hacccın sa'y'ını yapması gerekir.

**Soru 3**

Temettu' veya Kıran haccı yapan kimse, kurban kesme imkânı bulamazsa, ne yapmalıdır?

**Cevap 3**

Temettu' veya Kıran haccı yapan kimse, kurban kesme imkânı bulamazsa, üç günü hacda, yedi günü de âilesine döndükten sonra toplam on gün oruç tutması gerekir. Bu kimse, hacdaki üç günlük oruç konusunda serbesttir.Dilerse bu üç günü bayramdan önce tutar, dilerse Teşrik günlerinde tutar.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ وَأَتِمُّوا۟ ٱلْحَجَّ وَٱلْعُمْرَةَ لِلَّهِ ۚ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ فَمَا ٱسْتَيْسَرَ مِنَ ٱلْهَدْيِ ۖ وَلَا تَحْلِقُوا۟ رُءُوسَكُمْ حَتَّىٰ
يَبْلُغَ ٱلْهَدْيُ مَحِلَّهُۥ ۚ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ بِهِۦٓ أَذًى مِّن رَّأْسِهِۦ فَفِدْيَةٌ مِّن صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ ۚ
فَإِذَآ أَمِنتُمْ فَمَن تَمَتَّعَ بِٱلْعُمْرَةِ إِلَى ٱلْحَجِّ فَمَا ٱسْتَيْسَرَ مِنَ ٱلْهَدْيِ ۚ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَٰثَةِ أَيَّامٍ فِى ٱلْحَجِّ
وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ ۗ تِلْكَ عَشَرَةٌ كَامِلَةٌ ۗ ذَٰلِكَ لِمَن لَّمْ يَكُنْ أَهْلُهُۥ حَاضِرِى ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ ۚ وَٱتَّقُوا۟
ٱللَّهَ وَٱعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلْعِقَابِ ١٩٦ ﴾ [ سورة البقرة الآية: ١٩٦]

"**Hac ve umreyi tam olarak Allah için yapın.** (Hac ve umre için ihrama girdikten sonra herhangi bir engel ile hac ve umreden) **eğer engellenecek olursanız, kolayınıza gelen kurbanı kesin.Kurban yerine varıncaya kadar, başlarınızı tıraş etmeyin.Kim, içinizden hasta olursa veya başında bir eziyet bulunursa; ona oruçtan, sadakadan veya kurbandan fidye.** (Hastalık veya yol emniyeti olmaması gibi sebeplerle haccınızın engellenmesinden) emin olduğunuzda, **hacca kadar umre ile faydalanmak isterse, kolayına gelen bir kurban kesmesi gerekir. Ama bulamazsa, hac günlerinde üç; döndüğünüz vakit yedi gün olmak üzere tam on gün oruç tutar. Bu; âilesi Mescid-i Haram'da oturmayanlar içindir. Allah'tan korkun ve bilin ki Allah, azabı pek şiddetli olandır.**"[1]

Âişe ve Abdullah b. Ömer'den -Allah ikisinden de râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, onlar şöyle demişlerdir:

---

[1] Bakara Sûresi: 196

((لَمْ يُرَخَّصْ فِي أَيَّامِ التَّشْرِيقِ أَنْ يُصَمْنَ إِلَّا لِمَنْ لَمْ يَجِدِ الْهَدْيَ.))

[ رواه البخاري ]

"Kurban kesme imkânı bulamayan kimsenin dışında, Teşrik günlerinde oruç tutmaya (Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- tarafından) izin verilmedi."[1]

Bu üç günlük orucu, Arefe günü oruçlu olmaması için, Arefe gününden önce tutması daha fazîletlidir. Çünkü Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- Arefe günü (Arafat'ta) oruçsuz olarak durmuş (vakfe yapmış) ve Arefe günü Arafat'ta oruç tutmayı yasaklamıştır.

Yine, bu üç günlük orucu birbiri ardınca tutması câiz olduğu gibi, ayrı ayrı tutması da câizdir. Aynı şekilde yedi günlük orucu da birbiri ardınca tutması gerekmez.Aksine birbiri ardınca da tutabilir, ayrı ayrı olarak da tutabilir. Çünkü Allah Teâlâ bu yedi günlük oruçta birbiri ardınca tutulmasını şart koşmamıştır.

Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿...فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَٰثَةِ أَيَّامٍ فِي ٱلْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ ۗ تِلْكَ عَشَرَةٌ كَامِلَةٌ ۗ...﴾

[ سورة البقرة من الآية: ١٩٦]

"...Ama bulamazsa, hac günlerinde üç; döndüğünüz vakit yedi gün olmak üzere tam on gün oruç tutar..."[2]

Kurban kesme imkânı bulunmayan kimsenin oruç tutması, kendisi adına kurban kesmek için insanlardan dilenmesinden daha fazîletlidir.

## İHRAM İLE İLGİLİ FETVÂLAR

**SORU 1**

İhrama girerken dille niyet etmek câiz midir?

**CEVAP 1**

Müslümanın niyet edeceği şeyi dille söylemesi (telaffuz etmesi) meşrû değildir. Ancak Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'den rivâyet olduğu için özellikle de ihram bunun dışındadır. Namaz ve tavafa gelince, bu ibâdetlerde niyeti, hiçbir şekilde dille söylememesi gerekir.

Örneğin: "Şu şu namazı kılmaya niyet ettim, dememelidir.Yine, şu şu tavafa niye ettim, dememelidir."

[1] Buhârî

[2] Bakara Sûresi: 196

Aksine dille söylemek, dîne sonradan yerleştirilen bid'atlardandır. Bunu açıktan yapmak ise daha çirkin ve daha şiddetli günahtır. Şayet dille niyet etmek meşrû olsaydı, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bunu fiili veya sözüyle ümmetine beyan açıklar, selef-i salih de bunları herkesten önce yaparlardı.O halde Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'den ve ashâbından -Allah onlardan râzı olsun- nakledilmeyen bir davranış, bid'at olarak bilinir.

Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

(( إِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللهِ، وَخَيْرَ الْهَدْيِ هَـدْيُ مُحَمَّـدٍ » ، وَشَرَّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا، وَكُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ، وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ، وَكُلَّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ.))

[ رواه النسائي وصححه الألباني في صحيح سنن النسائي]

**"Şüphesiz sözlerin en doğrusu, Allah'ın kitabıdır. Yolların en güzeli, Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yoludur. İşlerin en şerlisi,** (dînde aslı olmayıp) **sonradan çıkarılan yeniliklerdir** (dîndeki bid'atlardır). (Dînde) **sonradan çıkarılan her yenilik, bid'attir. Her bid'at, dalâlettir** (sapıklıktır). **Her dalâlet** (in sahibi) **de, ateştedir."**[1]

**SORU 2**

Ben, umre menâsikini edâ ederken, câiz olmadığını bilmeden burka giydim (yüzüm peçeliydi). Bunun keffâreti (cezâsı) nedir?

**CEVAP 2**

Burka giymek (veya peçe ile örtmek) ihramın yasaklarından olduğuna göre, ihramlı kadının burka giymesinden dolayı kendisine fidye gerekir. Fidye; bir koyun veya keçiyi kesmek veya altı fakiri doyurmak veyahut da üç gün oruç tutmaktır. Fakat bunun (ihramın yasaklarının) da bilerek yapılması veya hatırlatıldığı halde o yasağı işlemeye devam edilmesi şartı vardır. Bu sebeple hükmünü bilmeden veya unutarak ihramlı iken Burka giyen veya ihramın yasaklarından birisini işleyen kadına hiçbir fidye gerekmez. Fidye, ancak kasıtlı olarak ihramın yasaklarını işleyen kimse içindir.

## HACDA VEKÂLET VERMEK (VEKİL HAC) İLE İLGİLİ FETVÂLAR

**SORU 1**

Daha önce hac yapmış bir kimse, kendisi adına hac yapmaya niyet ettikten sonra Arafat'ta iken bir akrabasının yerine hac yapmak için niyetini değiştirmek isterse, bunun hükmü nedir?

[1] Nesâî; hadis no:1560. Elbânî, "Sahîh-i Sünen-i Nesâî; hadis no:1578.

Bu kimsenin böyle yapması câiz midir?

**CEVAP 1**

Bir insan, kendisi adına ihrama niyet ederse, ister yolda olsun, ister Arafat'ta olsun, isterse başka bir yerde olsun, artık bundan sonra niyetini değiştiremez. Aksine kendisi adına hac yapması gerekir.Ne babasının,ne de annesinin, ne de başkasının adına niyetini değiştirebilir.Aksine hac, Allah Teâlâ'nın şu emri gereği, artık kendisi adına yapılmış olur:

﴿ وَأَتِمُّوا۟ ٱلْحَجَّ وَٱلْعُمْرَةَ لِلَّهِ ... ﴾ [ سورة البقرة من الآية: ١٩٦ ]

"Hac ve umreyi tam olarak Allah için yapın."[1]

Eğer bu kimse kendisi adına -daha önce- hac yapmış ve (tekrar hac yapmak için) kendisi adına ihrama girmişse, haccı kendisi adına tamamlaması, eğer başkasına adına ihrama girmişse, başkası adına haccı tamamlaması gerekir.İhramdan sonra niyetini değiştiremez.[2]

**SORU 2**

Ben küçük yaşta iken annem vefat etti.Annemin yerine hac yapması için güvenilir bir kişiyi vekil tayin ettim.Yine, vefat eden babamın da hac yapıp-yapmadığını bilmiyorum. Fakat akrabalarımdan bazılarının, babamın hac yaptığını söylediklerini işittim.

Annemin yerine hac yapması için birisini vekil tayin etmem câiz midir? Yoksa annemin yerine benim mi hac yapmam gerekir?

Aynı şekilde hac yaptığını işittiğim halde babamın yerine hac yapayım mı?

**CEVAP 2**

Anne ve babanızın yerine kendiniz hac yapar ve haccınızı dînen istenen şekilde eksiksiz yapmaya gayret ederseniz, daha fazîletlidir. Eğer onların yerine hac yapması için dîndar ve emânete riâyet eden birisini vekil tayin ederseniz, bunun bir sakıncası yoktur. Anne ve babanızın yerine hac ve umre yapmanız daha fazîletlidir.Aynı şekilde bu konuda vekil tayin ettiğiniz kimselere, anne ve babanızın yerine hac ve umre yapmalarını emretmeniz sizin için meşrûdur. Bu davranış, sizin için anne ve babanıza yapacağınız bir itaat ve iyilik sayılır. Allah Teâlâ hepimizin amellerini kabul etsin.

**SORU 3**

Bir kadın, cemrelere taşları atmanın dışında hac menâsikinin tamamını yerine getirdi. Beraberinde küçük çocuk olduğu için cemrelere kendisinin yerine taşları atması için birisine

[1] Bakara Sûresi: 196

[2] Abdulaziz b. Baz -Allah ona rahmet etsin-.

vekâlet verdi. Bilindiği üzere bu hac, kendisinin farz haccıdır. Bu davranışının (cemrelere kendisinin yerine taşları atması için birisine vekâlet vermesinin) hükmü nedir?

**Cevap 3**

Bu konuda kendisine bir şey gerekmez.Cemrelere taşları atma sırasında kadınlar için -özellikle de beraberinde çocuk olan kadın için- büyük tehlike oluşturması sebebiyle vekilin bu kadının yerine taşları atması, onun yerine geçer.

**Soru 4**

Bir kimsenin, kendisinin yerine hac yapması için başka bir kimseye vasiyet etmesi câiz midir? Bilindiği gibi vasiyet eden bu kimse hâlâ hayattadır.

**Cevap 4**

Kendisinin yerine hac yapmayı başkasına vasiyet eden veya başkasını vekil tayin eden kimse, yaşlılık veya iyileşme ümidi olmayan bir hastalık sebebiyle hac yapmaya gücü yetmiyorsa, bunda bir sakınca yoktur.

Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'e gelip babasının (çok yaşlı olduğu için) hac yapmaya gücü yetmediğini ve bineğinin üzerinde bile duramadığını şikâyet eden sahâbiye, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

(( حُجَّ عَنْ أَبِيكَ وَاعْتَمِرْ.)) [ رواه أحمد والترمذي والنسائي وابن ماجه ]

"Öyleyse babanın yerine hac ve umre yap."[1]

Yine Haş'am kabilesinden bir kadın Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e gelerek:

(( يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّ فَرِيضَةَ اللهِ عَلَى عِبَادِهِ فِي الْحَجِّ أَدْرَكَتْ أَبِي شَيْخًا كَبِيرًا، لاَ يَثْبُتُ عَلَى الرَّاحِلَةِ، أَفَأَحُجُّ عَنْهُ؟ قَالَ: نَعَمْ، وَذَلِكَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ.))

[ رواه البخاري ومسلم ]

"Ey Allah'ın elçisi! Allah'ın hac hususundaki farz emri babama çok yaşlı iken erişti. Deve üzerinde bile duracak halde değildir. Onun yerine haccedebilir miyim? diye sordu.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

Evet! (Onun yerine haccedebilirsin), buyurdu.

Bu olay da Vedâ haccında idi."[1]

---

[1] İmam Ahmed, Tirmizî, Nesâî ve İbn-i Mâce rivâyet etmişlerdir.

**Soru 5**

Bir kimse, kendisinin yerine hac yapmasını hiç kimseye vasiyet etmeden ölürse, onun yerine oğlu hac yaparsa bu kimseden hac farîzası düşer mi?

**Cevap 5**

Bu kimsenin yerine, daha önce kendisinin yerine hac yapmış müslüman olan oğlu hac yaparsa, bununla hac farîzası o kimseden düşer.Aynı şekilde bu kimsenin yerine, oğlunun dışında daha önce kendisinin yerine hac yapmış müslümanlardan başka birisi hac yaparsa, hac farîzası o kimseden düşer.

Nitekim bir kadın, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'e şöyle dedi:

(( يَا رَسُولَ اللهِ! إِنَّ فَرِيضَةَ اللهِ عَلَى عِبَادِهِ فِي الْحَجِّ أَدْرَكَتْ أَبِي شَيْخًا كَبِيرًا، لاَ يَثْبُتُ عَلَى الرَّاحِلَةِ، أَفَأَحُجُّ عَنْهُ؟ قَالَ: نَعَمْ، حُجِّي عَنْ أَبِيكِ.))

[ رواه البخاري ومسلم ]

"Ey Allah'ın elçisi! Allah'ın hac hususundaki farz emri babama çok yaşlı iken erişti. Deve üzerinde bile duracak halde değildir. Onun yerine haccedebilir miyim? diye sordu.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

Evet! (Babanın yerine haccedebilirsin), buyurdu."[2]

**Soru 6**

Cemrelere taşları atma konusunda vekâlet ne zaman câiz olur? Vekâletin câiz olmadığı günler var mıdır?

**Cevap 6**

Cemrelere taşları atmaya gücü yetmeyen hastanın, canına bir zarar gelmesinden korkan hâmile kadının, yanında çocuklarını koruyacak ve onlara bakacak kimse bulunmayan emzikli kadının, çok yaşlı erkek ve kadının ve cemrelere taşları atmaya gücü yetmeyen kimsenin taşları başkasının atması için vekâlet vermesi (vekil tayin etmesi) câizdir. Aynı şekilde küçük erkek ve kız çocuğunun velisinin onların yerine taşları atması câizdir.

Vekil, kendisinin ve vekili olduğu kimsenin taşlarını aynı yerde atar.Vekil, her cemrenin yanında önce kendisinin, sonra da vekil olduğu kimsenin taşlarını atar.Ancak

---

[1] Buhârî ve Müslim

[2] Buhârî ve Müslim

(kendisi daha önce atmış ve bu ikincisi) nâfile ise, bu takdirde önce kendisinin taşlarını atması gerekmez.Fakat hac yapmayan kimsenin taşları atmaya vekâlet etmesi câiz değildir.Hac yapmayan kimsenin, cemrelere taşları atma konusunda ne başkasının yerine vekâlet edebilir, ne de başkasının yerine attığı taşlar geçerli olur.

## KURBAN (BAYRAMININ 1.) GÜNÜ YAPILAN AMELLERLE İLGİLİ FETVÂLAR

**SORU 1**

Hacının, haccın sa'y'ını, İfâda (Ziyâret) tavafından önce yapması (sa'y'ı öne alması) câiz midir?

**CEVAP 1**

Eğer hacı, İfrad veya Kıran haccı yapıyorsa, Kudûm tavafından sonra sa'y yaparak haccın sa'y'ını, İfâda (Ziyâret) tavafından önce yapması (sa'y'ı öne alması) câizdir.

Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- ve beraberinde kurbanını getiren ashâbı böyle yapmışlardır.

Eğer hacı Temettu' haccı yapıyorsa, iki defa sa'y yapması gerekir:

**Birincisi:** Mekke'ye geldiğinde umre için sa'y yapar.

**İkincisi:** Hac için sa'y yapar (Arafat'tan döndükten sonra İfâda tavafından sonra sa'y yapar).

Sa'y'ın (bayramın 1. günü) İfâda tavafından sonra yapılması daha fazîletlidir.Çünkü sa'y, tavafa tâbidir (tavaftan sonradır). Eğer hacı (bayramın 1. günü) sa'y'ı tavaftan önce yaparsa (sa'y'ı öne alırsa), tercihli olan görüşe göre bunun bir sakıncası yoktur. Çünkü Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'e:

"İfâda tavafını yapmadan önce sa'y yaptım" diye sorulduğunda, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur.

"Yap, bir sakıncası (günahı) yoktur."

**Hacı, bayramın 1. günü şu beş ibâdeti sırasına göre yapar:**

1. Akabe cemresine (yedi) taş atar.
2. (Kurban kesmesi gerekiyorsa) kurbanını keser.
3. Saçlarını kökünden kazıtır veya kısaltır.
4. Beytullah'ı tavaf eder (İfâda/Ziyâret tavafını yapar).

5. Safâ ve Merve arasında sa'y yapar.Fakat Kıran veya İfrad haccı yapıyorsa ve Kudûm tavafından sonra da sa'y yapmışsa, bu takdirde sa'y yapmaz.

Hacının, bu amelleri sıraladığımız şekilde yapması daha fazîletlidir.Fakat bunlardan kimisini özellikle de gerek duyulduğunda öne alırsa, bunda bir sakınca yoktur. Bu, Allah Teâlâ'nın, kullarına olan bir rahmeti ve onlara sağladığı bir kolaylıktır.

**Soru 2**

Hacının, Mekke-i Mükerreme'den hemen ayrılmak ve vatanına dönmek istemesi durumunda İfâda (Ziyâret) tavafı ile Vedâ tavafını birleştirmesi câiz midir?

**Cevap 2**

Bunda bir sakınca yoktur. Örneğin bir kimse, cemrelere taşları attıktan ve her şeyi bitirdikten sonra yolculuğa çıkmaya karar verdiğinde İfâda tavafını yapar. Bu tavaf, Vedâ tavafının yerine de geçer.Eğer İfâda tavafından sonra Vedâ tavafını da yaparsa, bu, iyilik üstüne iyilik olur.Fakat birisiyle yetinmek isteyip Vedâ tavafına niyet ederse veya bu tavafıyla, hem İfâda, hem de Vedâ tavafına niyet ederse, bu tavaf, geçerli olur.

## TAVAF İLE İLGİLİ FETVÂLAR

**Soru 1**

Bir kimse: "Ben, Cidde şehrinde oturmaktayım ve (daha önce) yedi defa hac yaptım. Ancak ben, bazı kimselerin: "Cidde şehrinde oturanlara Vedâ tavafı gerekmez" dedikleri için Vedâ tavafını yapmadım. Acaba benim haccım geçerli midir?" diye sormaktadır.

**Cevap 1**

Cidde şehrinde oturanlarla Tâif halkı ve onların konumunda olan kimselerin, Vedâ tavafını yapmadan hacdan (Mekke'den) ayrılmamaları gerekir.

Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- hacılara hitap ederken şöyle buyurmuştur:

(( لَا يَنْفِرَنَّ أَحَدٌ حَتَّى يَكُونَ آخِرُ عَهْدِهِ بِالْبَيْتِ.)) [ رواه مسلم ]

**"Hiç kimse, son işi Kâbe ile olmadıkça** (Kâbe'yi tavaf etmedikçe, Mekke'den) **çıkmasın** (ayrılmasın)."[1]

[1] Müslim

Yine, İbn-i Abbas'tan -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre o şöyle demiştir:

(( أُمِرَ النَّاسُ أَنْ يَكُونَ آخِرُ عَهْدِهِمْ بِالْبَيْتِ، إِلَّا أَنَّهُ خُفِّفَ عَنِ الْمَرْأَةِ الْحَائِضِ.)) [ متفق عليه ]

**"İnsanlar,** (Mekke'den ayrılmadan önce) **son işleri Beytullah'ı tavaf etmekle emrolundular. Ancak bu tavaf** (Vedâ tavafı)**, âdetli kadından hafifletildi** (kaldırıldı).**"**[1]

Buna göre Vedâ tavafını terkedenin, cezâ kurbanı kesmesi gerekir. Bu cezâ kurbanı, deve veya sığırın yedide birine ortak olmak ya da bir koyun veya keçiyi Mekke-i Mükerreme'de kurban olarak kesmek ve Harem bölgesindeki fakirlere dağıtmakla birlikte tevbe ve istiğfarda bulunması, bir daha bu davranışta bulunmamaya samimî bir şekilde azmetmesi gerekir.

**SORU 2**

Bir kimse, Beytullah'ı tavaf ederken, örneğin beşinci şavtta ve beşinci şavtı henüz bitirmemiş iken namaz kılınmaya başlayınca cemaatle namaza durdu.Namazdan sonra tavafı tamamlamak istedi. Namaz için yarıda bıraktığı şavtı, bıraktığı yerden mi başlamalıdır? Yoksa beşinci şavtı iptal edip bu şavta yeniden Hacer-i Esved'den mi başlaması gerekir?

**CEVAP 2**

Doğru olan, bu durumda olan kimse o şavtı iptal etmez.Aksine imamla birlikte namaz kılmak için yarıda bıraktığı bu şavtı, bıraktığı yerden tamamlar.

## KADINLARLA İLGİLİ FETVÂLAR

**SORU 1**

Bir kimse: "Annem yaşlı, ama hac yapmak istiyor.Fakat beldesinde onunla birlikte hacca gidecek mahremi bulunmamaktadır. Mahrem kimse, âilesine büyük külfet (masraf) oluşturmaktadır. Bu durumdaki kadının hükmü nedir?" diye sormaktadır.

**CEVAP 1**

Bu kadının edâ etmesi gerekmez. Çünkü bir kadının, ister genç, isterse yaşlı olsun, mahremi olmadan hac yapması câiz değildir. Kendisine mahrem olan birisi bulunduğunda hac yapar. Eğer hac yapmadan ölürse, malından onun yerine hac yaptırılması gerekir. Bir kimse, malıyla bağışta bulunup onun yerine hac yaparsa, bu güzel olur.

[1] Buhârî ve Müslim

**SORU 2**

Kadının, hac sırasında âdet kanının gelmesini engelleyen veya geciktiren haplar kullanması câiz midir?

**CEVAP 2**

Kadının, hac sırasında âdet olurum korkusuyla âdet kanının gelmesini engelleyen haplar kullanması câizdir. Fakat bu, kadının sağlığını korumak için uzman bir doktorun görüşü alındıktan sonra olmalıdır. Aynı şekilde kadının Ramazan'da insanlarla birlikte oruç tutmak istediği zaman bu hapları kullanması câizdir.